

Uppllysningen - den nya tidens idéer.

Vad är det som är nytt med uppllysningen?

- Uppllysningen kommer ifrån Reformationen. Reformationen innebar att man började ifrågasätta Gud.
- Det nya med uppllysningen är att man nu börjar ifrågasätta kungamakten. Kom ihåg att Macchiaveli och Fursten var det styrelseskick som var vanligast i Europa under 1600-talet.
- Vem var det nu som kungen slogs med om makten? Jajjemen där satt den, just Parlamentet.

Det som händer nu är alltså att olika filosofer börjar fundera kring hur olika maktförhållandet mellan människa och kung och mellan människa och Gud.

Jaha, vilka frågor ställer man sig då om man vill ha svar på allt det här?

- Kan människan styra sig själv, alltså kan den egna fria viljan göra människan lycklig?
- Eller måste det inte finnas en stat som bestämmer över människan, annars fjantar hon mest runt?
- Och om det nu behövs en stat, ska den styras av människor eller av Gud.
- Och om det är människor som ska styra är det kungen eller parlamentet eller kanske till och med kreti och pleti som ska styra?

Varför börjar man ställa sig dessa frågor nu? Och är det egentligen så himla unikt?

- Romare och greker hade väl avancerade frågeställningar kring det här.
- Vill vara lite elak kan man säga att det är bara ett tecken på vilket otroligt trångsynt och småaktigt system det var som styrde Europa. Att det skulle behöva ta nästan 2000 år innan det moderna Europa ställde sig dessa ganska naturliga frågor är ju faktiskt ganska patetiskt.
- Och detta leder väl till nästa sak, hade man verkligen inte tänkt på det här förr i Europa??
- Jovisst, klart man hade, men om du skrev ner dina tankar så riskerade du att brännas på bål, så nog visste man att man inte bara kan styra länder med kungar, men som sagt var det var ett samhällsklimat som gjorde att man inte kunde säga vad man egentligen visste.

Det här leder fram till slutsats nummer ett.

”Det krävs ändringar i samhällsklimatet innan idéer kan komma på papper.”

Vilka samhällsförändringar hade då skett i Europa som gjorde att man vågade skriva ner tankar om att det kanske inte var Gud som styrde, eller det kanske var så att den enskilda människan var bäst på att avgöra vad som var bäst för individen?

Dessa nyheter i samhället var:

1. Naturvetenskapliga framsteg.
 - a) Upptäcktsfärderna hade bevisat att kyrkan hade fel. Jorden är inte platt.
 - b) Kopernicus hade bevisat att Jorden inte var världsalltets mitt, Jorden snurrade runt solen. Än en gång hade kyrkan fel, även om de hotade Kopernicus med en kvart i en brasa och fick honom att erkänna att han hade fel. Men det kom andra efter honom som bevisade vad han redan bevisat.
2. Politiska förändringar.
 - a) I England hade Parlamentet tagit makten under en revolution 1688, kungen halshöggs och, vet ni vad, världen rasade inte samman, Gud straffade ingen och alltså kunde det bevisas att allt snack om Gudomliga Kungar, Kung av Guds Nåde, bara var pladder.
 - b) Handeln med ”den nya världen” efter upptäcktsfärderna hade bidragit till ett handelsuppsving i Europa. En mycket rik medelklass hade blivit större och större under 1600-talet.

Hur bidrar då dessa två förändringar till att ändra det politiska klimatet?

- Den stora medelklassen kan skydda och stödja alla de som vill säga den nya sanningen. Alltså de vill inte att den som påstår att Kyrkan eller Kungen har för mycket makt ska halshuggas eller brännas, tvärtom, dessa personer säger vad medelklassen och den nya rika klassen tycker.
- Smarta kungar inser att det blir problem att stöta sig med alla dessa nya rika människor och stödjer också upplysningens tankar.
- Och man ska absolut inte undervärdera att det nu faktiskt är praktiskt möjligt att BEVISA att kyrkan hade fel.

Två större tankar:

1. NATURRÄTTEN. Alltså vilka rättigheter har människan om Gud inte finns, Att tänka i banor kring om Gud inte finns är sannerligen revolutionerande. Har människan vissa medfödda rättigheter oavsett religion, ras eller yrke? Om ja vilka, om nej varför inte?
2. FÖRNUFTET. Man börjar fundera kring frågor som, om det nu är möjligt att bevisa jorden som rund och solen som planeternas centrum, vad mer kan man då bevisa? Hur långt sträcker sig det mänskliga förnuftet? Vad är möjligt för människan att räkna ut, går det att göra utan Gud? Kan en bonde resonera lika bra som en adelsman? Fattig lika bra som rik?

Dessa tankebanor kommer man sen att använda för att lösa diverse stora problem:

- Ska staten styra människan eller människan styra Staten?
- Är alla människor jämlika?
- Kvinnor, vad har de för rättigheter?
- Hur ska staten styras, parlament eller kung?
- Kan man dela makten, utan att det blir Kaos och elände?

Nu ska vi titta på de stora teoretikerna.

OH Hobbes och Locke. Voltaire och Råsså.